

LUND UNIVERSITY

Jan Bergström 1938-2012

Ahlberg, Per; Bergström, Stig M.

Published in:
Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund Årsbok 2011-2012

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Ahlberg, P., & Bergström, S. M. (2013). Jan Bergström 1938-2012. I *Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund Årsbok 2011-2012* (Vol. 2011-2012, s. 113-115). Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

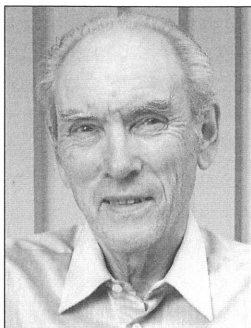
Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

JAN BERGSTRÖM

1938-2012

Invald 1987

Professor emeritus i paleozoologi Jan Bergström, föddes i Halmstad 1938 och avled vid 73 års ålder i Täby 2012. Han var son till skräddaren Hilding Bergström och dennes hustru Ragnhild. Stimulerad av sin morfar blev Jan i unga år intres-serad av djur och natur, och redan som gymnasist skrev han en omfattande uppsats om djurvärldens utveckling, ett arbete som i omfång och kvalitetet motsvarade ett 3-betygsarbete på universitetsnivå. Han tog studenten vid Halmstads Högre Allmänna Läroverk. Jan började studier vid Lunds universitet 1958 där han läste botanik, zoologi, geografi och geologi. Efter lägre akademiska examina disputerade han i Lund 1973 för doktorsgraden på en avhandling om trilobiternas morfologi, levnadssätt och systematik. Avhandlingen blev internationellt uppmärksammasad och ledde till en docent-tjänst vid institutionen där han stannade till 1978.

Jan var en mycket respekterad och uppskattad forskare och lärare vid institutionen. Han var en synnerligen välorganiserad och kunnig föreläsare, som dessutom bidrog aktivt till att utforma och utveckla flera kurser inom de geologiska och paleontologiska ämnesområdena. Redan under tiden i Lund visade Jan att han var en ovanligt skarpsynt och mångsidig forskare. Hans licentiatuppsats om brachiopoder från Västergötlands översta ordovicium publicerades 1968 och har blivit ett än idag internationellt flitigt citerat arbete. Därefter kom Jans intresse alltmer att riktas mot evolution, systematik och funktionell morfologi hos trilobiter och andra utdöda leddjur. Dessa studier utvecklades i hög grad av hans samarbete med professor Wilhelm Stürmer i Erlangen, Tyskland, vilken erbjöd honom att studera trilobiter och trilobitomorfer från den drygt 400 miljoner år gamla Hunsrückskiffen från devon i Tyskland. Tack vare det unikt välbevarade materialet och en ny röntgenmetodik utarbetad av Stürmer, kunde de demonstrera hur extremiteterna var uppbyggda och till och med beskriva olika andra anatomiska detaljer såsom tarmkanalen och magsäcken. Samarbetet med Stürmer pågick fram till dennes fränfalle 1984 och resulterade i ett flertal viktiga arbeten om leddjuren i Hunsrückskiffen.

Under perioden 1978–1989 var Jan anställd vid Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) i Lund, först som statsgeolog och senare som 1:e statsgeolog och avdelningschef. Han arbetade under denna period i huvudsak med geologisk kartläggning av Skånes berggrund och naturresurser samt med tolkning av storskaliga tektoniska strukturer. Parallellt med detta arbete kunde

han emellertid fortsätta sin framgångsrika forskning inom paleontologi och evolutionsbiologi, och befästa sin ställning som en världsauktoritet på trilobiter och deras släktingar. Perioden vid SGU kännetecknades av en fortsatt hög vetenskaplig produktivitet inom vitt skilda områden. Utöver ett tiotal kartbladsbeskrivningar över Skånes berggrund publicerade han omkring 20 vetenskapliga artiklar inom paleozoisk paleontologi och stratigrafi samt flera flitigt citerade arbeten om den tektoniska utvecklingen i Sydskandinavien och östra Centraleuropa. Han lanserade även en ny modell för metazoernas, dvs. de flercelliga djurens utveckling och släktskapsförhållanden.

Jan flyttade med sin familj till Stockholm 1989, då han tillträdde professuren i paleozoologi vid Naturhistoriska riksmuseet, där han var verksam även efter sin pensionering. I Stockholm blev han tidigt involverad i beskrivningen och tolkningen av en extremt välbevarad och rik fauna från undre kambrium vid Chengjiang i Yunnanprovinsen i södra Kina. Denna unika fauna har gett oss ovärderliga inblickar i en del av djurvärlden som normalt inte bevaras som fossil och denna fauna har därför starkt bidragit till att klargöra ekosystemens sammansättning och struktur i kambrium för ca 515 miljoner år sedan. Jans långvariga samarbete med professor Hou Xianguang, som upptäckte faunan, blev synnerligen fruktbart och resulterade i en lång rad banbrytande publikationer. Bland dessa kan framhållas en omfattande monografi över leddjuren från Chengjiang (*Arthropods of the Lower Cambrian Chengjiang fauna* från 1997) och boken *The Cambrian Fossils of Chengjiang, China – The Flowering of Early Animal Life*, utgiven av Wiley-Blackwell 2003. Precis som under lundatiden kännetecknades hans forskning vid Naturhistoriska riksmuseet av en stor bredd. Förutom att beskriva Chengjiangfaunan arbetade han bland annat med spårfossil, brachiopoder, den utdöda gruppen hyolithider och funktionell morfologi hos trilobiter. I Stockholm fortsatte han också sina studier av metazoernas utveckling och släktskapsförhållanden.

Som forskare var Jan osedvanligt bred utan att för den skull sakna djup. Han drevs av en nyfikenhet och utmärktes av gediget kunnande, god analysförmåga och seriositet. Samarbetet med forskare runt om i världen var omfattande och han publicerade närmare 170 vetenskapliga artiklar och monografier samt ett hundratal rapporter, notiser och populärvetenskapliga artiklar. Han organiserade dessutom det geovetenskapliga och biologiska innehållet samt författade långt över 100 artiklar i Nationalencyklopedin. Noteras bör också att han skrivit 15 arbeten i arkeologi och mytologi. Hans internationella position markerades av att han ombads göra tongivande insatser vid flera internationella konferenser. Han engagerades också som gästprofessor vid universitet i Kunming, Yunnan åren 2005–2009. Efter sin pensionering fortsatte Jan oförtrutet med forskningsarbete och popularisering av geologi och paleontologi. Trots en svårartad sjukdom under det sista året var han vetenskapligt verksam fram till de sista veckorna av sitt liv.

För sina vetenskapliga insatser inom svensk och internationell paleontologi tilldelades Jan Bergström ett flertal priser och utmärkelser: Björkenska priset för år 1998 av Uppsala universitet, Assar Haddings pris (2001) och Minnesmedaljen i guld (2005) av Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund samt Geologiska Föreningens Angelinpris (2006).

Det fanns ett starkt engagemang och en stor uthållighet i allt vad Jan företog sig. Han stod för sin uppfattning och arbetade hårt för geologins och geovetenskapernas ställning, inte bara inom forskarvärlden utan även i skolan och samhället. Hans plikt känsla och engagemang gjorde att han tog på sig en lång rad sakkunniguppdrag samt olika betydelsefulla uppdrag inom Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR), Kungliga Vetenskapsakademien (KVA; invald 1990), Geologiska Föreningen och Stockholms Naturvetenskapliga Förening.

Jan Bergström var en hängiven, generös och omdömesgill forskare som alltid tog sig tid att diskutera geologiska och paleontologiska frågor. Personligen var han vänlig och vanligen ej dominerande men när han fann feltolkningar och andra slags misstag tvekade han inte att påpeka dessa med kraft både i den vetenskapliga litteraturen och i dagspressen. Hans omfattande kunskaper i speciellt recenta leddjurs morfologi var honom till stor hjälp vid tolkningen av de många unika och tidigare mer eller mindre okända fossil som han beskrev. Ehuru det ibland har tagit sin tid för hans nytolkningar att bli allmänt accepterade, har de allra flesta visat sig vara välgrundade och ej i behov av revision. Han beskrev ett avsevärt antal nya arter och även nya släkten av fossila organismer med användning av en välgrundad taxonomi. Han var en av de stora inom svensk och internationell paleontologi och saknaden efter honom är enorm bland vetenskapliga kollegor och hans många vänner i Sverige och utomlands.

*Per Ahlberg
Stig M. Bergström*